

International Baccalaureate®
Baccalauréat International
Bachillerato Internacional

20.yy'da Türkiye Dersi **Kılavuzu** (Turkey in the 20th Century)

Standard level

May 2016 papers 1 and 2

(for use as specimen papers)

For first examinations in 2010

CONTENTS

**Turkey in the 20th Century standard level May 2016 paper 1
and source booklet**

**Turkey in the 20th Century standard level May 2016 paper 1
markscheme**

Turkey in the 20th Century standard level May 2016 paper 2

**Turkey in the 20th Century standard level May 2016 paper 2
markscheme**

Turkey in the 20th century
Standard level
Paper 1

Friday 29 April 2016 (morning)

1 hour 30 minutes

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Answer all questions, referring to the source booklet.
- The maximum mark for this examination paper is **[45 marks]**.

Kaynak Kitapçığına bakarak aşağıdaki soruları (hepsini) cevaplayınız.

Tema 1 20.Yüzyıl doğarken Türkiye

1. (a) A numaralı kaynaktan yararlanarak Sanayi Devriminin Osmanlı'da ticaret ve sanayi üzerine etkisi üzerine **en az üç** saptamada bulununuz. [3]
- (b) B numaralı kaynağa göre Osmanlı'da sanayileşme hakkında **en az üç** yargıda bulununuz. [3]
- (c) C numaralı kaynağa göre 1700–1922 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğunda ve Batı ülkelerinde sanayileşme ile ticaret arasındaki ilişki üzerine **en az üç** yargıda bulununuz. [3]
- (d) Tüm kaynakları ve kendi bilgilerinizi kullanarak Osmanlı Devleti'nin Türkiye Cumhuriyeti'ne bıraktığı ekonomik mirası tartışınız. [6]

Tema 2 Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu (1923–1945)

2. (a) Kaynak D'ya bakarak Atatürk'ün 1930'larda çok partili sisteme geçiş için attığı adımlar hakkında **en az üç** saptamada bulununuz. [3]
- (b) Kaynak E'ye bakarak Türkiye Cumhuriyeti'nde tek partili yıllarda demokratik yaşam hakkında **en az üç** yargıda bulununuz. [3]
- (c) Kaynak F'ye bakarak Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratikleşmesinde uluslararası konjonktürün (geçerli durum) etkileri konusunda **en az üç** saptamada bulununuz. [3]
- (d) Türkiye Cumhuriyeti'nde 1923–1945 yılları arasında demokratikleşme çabalarını siyasal, toplumsal ve ekonomik bakımdan değerlendiriniz. Tüm kaynakları ve kendi bilgilerinizi kullanarak cevaplayınız. [6]

Tema 3 Dünya Savaşları arasındaki küresel değişimler ve Türkiye üzerindeki etkileri (1918–1939)

3. (a) Kaynak G'ya bakarak Montrö Anlaşmasının (1936) dönem koşulları göz önünde bulundurularak bir zafer olarak görülmesinin sebeplerinden **en az üçünü** belirtiniz. [3]
- (b) Kaynak H'ye bakarak 2. Dünya Savaşı öncesinde Türkiye'nin dış politika öncelikleri hakkında **en az üç** yargıda bulununuz. [3]
- (c) I numaralı kaynağa bakarak Atatürk dönemi (1930'lar) Türk dış politikası hakkında **en az üç** yargıda bulununuz. [3]
- (d) Tüm kaynakları ve kendi bilgilerinizi kullanarak Türkiye'nin 1923–1939 yılları arası Avrupa ülkelerine yönelik politikalarına etki eden faktörleri analiz ediniz. [6]
-

Turkey in the 20th century
Standard level
Paper 1

Friday 29 April 2016 (morning)

1 hour 30 minutes

SOURCE BOOKLET

Instructions to candidates

- Do not open this source booklet until instructed to do so.
- Use the sources to answer the questions in paper 1.

Tema 1 **20.Yüzyıl doğarken Türkiye**

Aşağıdaki kaynaklar ve ilgili sorular Sanayi Devrimi'nin Osmanlı'da sanayileşme ve sanayileşmenin sosyo-ekonomik etkileri hakkındadır.

Kaynak A Deniz T Kılınçoğlu, *The Political Economy of Ottoman Modernity: Ottoman Economic Thought During the Reign of Abdülhamid II (1876–1909)* (2012) üzerine özet

Kılınçoğlu bu [Osmanlı'da sanayileşme ve sanayi devrimi ile gelişen ekonomik] yeni düşüncelerin Genç Türkler'in siyasi programını da etkilediğini söylemektedir. Mesela, Sabahaddin Bey, bürokratik ve komün bir düşünce yapısına sahip olan Osmanlı toplumunu bireyci ve girişimci vatandaşlar haline getirmeyi önermiştir.

Kaynak B Alıntı, G. Ökçün, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Batı Anadolu ve Balkanlarda fabrikalar hakkında özet, Sanayi Devrimi ve Osmanlı, 1972.*

Ege Bölgesi, özel sektörce kurulan fabrika alanında önde gelen bir gelişme izlemiştir. Burada daha çok yabancı sermaye tarafından çeşitli iş kollarında fabrikalar kurulmuştur. İngiliz Abbot ailesi 1861'de İzmir'de bir Müslin Boyama ve Basma Fabrikası kurmuştu. Ancak yerli esnaf loncalarının muhalefeti bu fabrikanın kısa zamanda kapanmasına yol açmıştır.

Yine Ege Bölgesi'nde çoğu İngilizlere ait olmak üzere sayıları 20'ye varan iplik boyama fabrikaları bulunmaktaydı. J.B. Gout adlı İngiliz girişimci 1863 yılından başlayarak yaklaşık 10 yılda İzmir, Manisa, Aydın, Tire, Bayındır ve Menemen'de on pamuk çırçır fabrikası kurmuştu. MC Andrews ve Forbes isimli bir şirket 1854–1875 yılları arasında Aydın, Söke, Kuşaklı ve Nazilli'de dört meydan kökü işleme fabrikası açmıştı. Bunların yanı sıra Filibe'de 1864'de bir pamuk fabrikası daha üretime geçirilmişti. Ayrıca 1852'de Lübnan'da 5'i Fransız, 2'si İngiliz ve ikisi de yerli sanayici tarafından işletilmek üzere 9 iplik fabrikası çalışmaktaydı.

Kaynak C Alıntı, II. Abdülhamit Dönemi İstanbul Sanayii üzerine yazılmış tezden alıntı, V. İpekçi, Marmara University, (2012).

Osmanlı iç ticareti 1700–1922 yılları arasına dış ticarete nazaran hem hacim olarak hem de önem olarak daha büyüktür. 19. yy.'da uluslararası ticaret 64 kat büyürken Osmanlı devletinin ticaret artışı 10 ila 16 kat arasında gerçekleşmiştir. Klasik dönemde son derece önem taşıyan Osmanlı topraklarının batı için önem derecesi 19. yy'da eskiye nazaran yüksek değildir. Osmanlı ekonomisi küçülmemiş aksine büyüme göstermiştir. Dünya ticareti için ölçeği eskisi kadar önemli değildi. Bu ticaretin artışında demiryolları ve buharlı gemilerin ticaret hayatına girmesi önemli rol oynamıştır. Dünya ticaretinde denizlerde gemi tonaj miktarı 19. yüzyıl başından 1876 yılına gelindiğinde 32000 tondan 3293072 tona yükselmesi Osmanlı'nın dünya ticaretindeki konumu göstermesi açısından önemlidir.

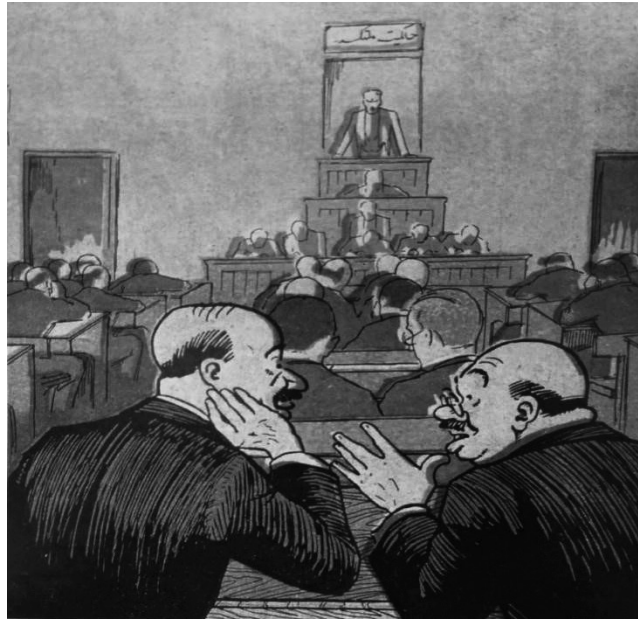
Tema 2 Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu (1923–1945)

Aşağıdaki kaynaklar ve ilgili sorular Türkiye Cumhuriyeti'nin 1923–1945 yılları arasındaki demokratikleşme çabaları ile ilgilidir.

Kaynak D Alıntı, Çok Partili Düzene Geçiş, Profesör Sina Akşin, Türk akademisyen ve tarihçi

Atatürk, koşulların elverişsizliğine rağmen, 1930 yılında bu düşüncesini uygulamaya koydu. Çok-partili bir dizge kurulacaktı. Kurulacak muhalefet partisinin karşı-devrimciler için bir umut kapısı olmaması için önlemler alınacaktı. Bu amaçla o sıra Paris'te Türkiye Büyükelçisi olan arkadaşı Fethi'yi (Okyar) görevlendirdi. İki Ağustosta konuyu görüştüler ve Fethi'ye güven vermek için, Atatürk'le sözleşme yapar gibi, bir mektuplaşma oldu. Yine Fethi'ye güven vermek için, Atatürk bir bölüm CHP milletvekilinin ve kız kardeşi Makbule'nin yeni fırkaya girmesini istedi. Atatürk iki fırka arasında yan tutmayacağını söylüyordu. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın ikinci adamı bireyci, klasik liberalizmi savunan Ahmet Ağaoğlu idi. Atatürk, Devrimin tümüyle tartışma dışı olmasını, iktisadi konuların tartışılmasını istiyordu. Nitekim, İsmet Ankara-Sivas demiryolunun açılışında (30 Ağustos 1930) yaptığı konuşmada, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın "mutedil (ılımlı) devletçi" olduğunu söyledi. Serbest Fırka da hükümetin demiryolu yapma programını eleştiriyordu. Serbest Fırka 12 Ağustos 1930'da kuruldu.

Kaynak E *Dönem yayınlarından bir karikatür. Ahmet Kuyaş, Feroz Ahmad, vd. Tarih 1839–1939, 1.baskı, s313, İstanbul (2006).*

Halk Fırkası Kongresi'nde:

- Gazi'nin bu ulvi, güzel, yüksek sözlerinden sonra ben ağzımı açamam; ya sen?...
- Ben esasen dört senedir ağzımı açmış değilim ki.

Kalem, sayı 3, 20 Ekim 1927.

Kaynak F

Cumhuriyet'in eski sayılarından bir sayfa, Radikal gazetesi websayfasından alıntı, 2010

The image is a composite of three historical elements. On the left is a newspaper clipping from Cumhuriyet, dated 23 Şubat 1945. The main headline reads 'Mihvere Karşı Harbe Girdik' (We entered the war against the Axis). Below it, a sub-headline states 'Millet Meclisi dünkü tarihi toplantısında Almanya ile Japonyaya ilânharb kararını oy birliğiyle verdi' (The National Assembly in its historic meeting yesterday unanimously decided on a declaration of war against Germany and Japan). A smaller headline below that says 'San - Francisco'ya dün resmen davet edildik' (We were officially invited to San Francisco yesterday). The text continues: 'Heyetimiz yakında seçilecek ve hususi bir uçakla yola çıkacak' (Our delegation will be selected soon and will depart by a special plane). A small caption at the bottom of the clipping reads 'Almanya'ya savaş ilan edişimizin sonucu hemen görüldü: Martın ilk haftasında' (The result of our declaration of war against Germany was immediately seen: in the first week of March). To the right of the clipping is a black and white portrait of İsmet İnönü, the 1st President of the Republic of Turkey, wearing a dark suit and a white shirt with a bow tie. Below the portrait is a caption: 'Demokrasiye geçiş kararı alan ve 1950 seçimini kaybeden Cumhurbaşkanı İsmet İnönü...' (President İsmet İnönü, who decided on a transition to democracy and lost the 1950 election...). At the bottom of the composite is a black and white photograph of the Yalta Conference, showing three world leaders seated together: Winston Churchill on the left, Franklin D. Roosevelt in the center, and Joseph Stalin on the right.

San - Francisco'ya dün resmen davet edildik
Heyetimiz yakında seçilecek ve hususi bir uçakla yola çıkacak

Almanya'ya savaş ilan edişimizin sonucu hemen görüldü: Martın ilk haftasında

'Almanya'ya 1 Mart'tan itibaren savaş ilan etme kararı, Meclis'in 23 Şubat tarihli oturumunda alındı. Amaç, San Francisco toplantısına katılabilmektir.

Demokrasiye geçiş kararı alan ve 1950 seçimini kaybeden Cumhurbaşkanı İsmet İnönü...

1945'in üç büyükleri, Kırım'daki Yalta Konferansı'nda. Solda: İngiltere Başbakanı Winston Churchill, ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt, Sovyetler Birliği lideri Josef Stalin.

Tema 3 **Dünya Savaşları arasındaki küresel değişimler ve Türkiye üzerindeki etkileri (1918–1939)**

Aşağıdaki kaynaklar ve ilgili sorular 2. Dünya Savaşı öncesinde Türk Dış Politikası ile ilgilidir.

Kaynak G Y. Okur et all., Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi 12, MEB (2012). 1936 yılından bir gazeteden sayfa.

Kaynak H Alıntı, Prof. Dr. H. Köni, II nci Dünya Savaşı Öncesinde Türk Dış Politikası.

Ortaya çıkan resim Türkiye'nin "barış cephesi" dediği İngiltere ve Fransa'nın yanında olmaya 1937'lerde karar vermiş olduğu ve bu kararın daha sonraki devrede değişmediği şeklindedir. Almanya ve İtalya'ya karşı denge siyaseti güderken kendini Balkan Paketi ve Sadabat Paketi ile güvenceye almıştır. Boğazlar konusunda ise Türkiye'nin tavizsiz olduğunu görüyoruz.

Kaynak I Alıntı, Prof. Dr. Bayram Bayraktar, Atatürk'ün Orta Doğu Politikası, Atatürk Dil Kurumu Yayınları (2007).

Atatürk, bu dönemde büyük devletlerin Orta Doğu'daki emperyalist emellerine set çekebilmek için Arap dünyası ile iyi ilişkiler kurulması gerektiğini savunmuştur. Bombay Cronicle'de yayınlanan ve Atatürk'e atfedilen 27 Temmuz 1937 tarihli bir haberde; Atatürk: "Avrupa bu mukaddes yerlere temellük etmek için yapacağı ilk adımda bütün İslam aleminin ayaklanıp icraata geçeceğinden hiç şüphemiz yoktur..." diyerek Batı Emperyalizminin Orta Doğu'daki emellerine karşı olduğunu ve bu emelleri engellemenin yegane yolunun da bölge devletleriyle iyi ve işbirliğine dayalı ilişkiler kurmak olduğunu belirtmektedir. Nitekim Sadabat Paketi bu hedefin önemli adımlarından biri olmuştur.

Markscheme

May 2016

Turkey in the 20th century

Standard level

Paper 1

This markscheme is **confidential** and for the exclusive use of examiners in this examination session.

It is the property of the International Baccalaureate and must **not** be reproduced or distributed to any other person without the authorization of the IB Assessment Centre.

Tema 1 20.Yüzyıl doğarken Türkiye

1. (a) A numaralı kaynaktan yararlanarak Sanayi Devriminin Osmanlı'da ticaret ve sanayi üzerine etkisi üzerine **en az üç** saptamada bulununuz. [3]

Adayın en az [3] madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

- Osmanlı'nın devlet temelli ekonomik anlayışı sorgulanmaya başlanmıştır
- Sisteme karşı çıkanlar Avrupa'dan ekonomik olarak da etkilenmişlerdir
- Sanayi Devrimi ile beraber Osmanlı'ya liberalizm fikirleri gelmiştir
- Siyasi, sosyal ve ticari bakımlardan saray karşıtları daha bireyci ve girişimci yaklaşımlara sahip olmuşlardır.

- (b) B numaralı kaynağa göre Osmanlı'da sanayileşme hakkında **en az üç** yargıda bulununuz. [3]

Adayın en az [3] madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

- Batı Anadolu'da yoğun sanayi faaliyetleri görülmektedir
- Osmanlı sanayisi büyük oranda yabancı yatırımcıların kontrolündedir
- Batı Anadolu'daki sanayileşmenin tekstil sanayisine yönelik olduğu görülmektedir
- Yerli esnafın yabancı sermayeye tepkisi olmuştur
- Yerli sanayiciler de az olmakla birlikte sanayileşmede yer almaktadır
- Batı Anadolu'daki fabrikaların çoğu İngilizler tarafından kurulmuştur.

- (c) C numaralı kaynağa göre 1700–1922 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğunda ve Batı ülkelerinde sanayileşme ile ticaret arasındaki ilişki üzerine **en az üç** yargıda bulununuz. [3]

Adayın en az [3] madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

- Yerli ekonomi rekabetçi olamamıştır
- Sanayi Devrimi Batı ülkelerinin ticari faaliyetlerini artırmıştır
- Hem karada hem de denizde teknoloji kullanımı artmıştır ve Osmanlı bunlardan negatif etkilenmiştir
- Osmanlı ekonomisi içerde büyürken dışarıya açılmamıştır.

- (d) Tüm kaynakları ve kendi bilgilerinizi kullanarak Osmanlı Devleti'nin Türkiye Cumhuriyeti'ne bıraktığı ekonomik mirası tartışınız.

[6]

Adayın en az [6] maddeye değinmesi beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir. Tam puan alacak adayların cevaplarında hem kaynakları hem de kendi bilgilerinizi kullanmaları gerekmektedir. Aday sadece kaynaklardan ya da sadece kendi bilgilerinden yararlanırsa en fazla [4] alacaktır.

Kaynaklar:

- Kaynak A'da özel sektörden ziyade devlet eliyle ekonominin yürütülmesinden bahsedilmektedir
- Kaynak A'da ekonomik liberalizmin genelde muhalefet tarafından savunulduğundan veya Avrupa'dan Türkiye'ye gelmesinden bahsedilmektedir
- Kaynak B'de özellikle Batı Anadolu'daki fabrikaların neredeyse tümünün İngilizler tarafından kurulduğu söylenmektedir
- Kaynak B'de yerli esnafın yabancı fabrikalara tepki gösterdiğinden bahsetmektedir.
- Kaynak B'de sadece 2 yerli fabrikanın varlığından dolayısıyla ilgisizlik ya da kaynak yetersizliğinden bahsedilmektedir
- Kaynak C'de yerli ekonominin gelişemediği vurgulanmıştır
- Kaynak C'de Osmanlı'ya rakip olan Batı ülkelerinin teknolojik gelişmeler ile güçlendiğinden bahsedilmiştir.

Adayın kendi bilgisi:

- Osmanlı'nın ekonomik hayatında tarımın ağırlığından bahsedilebilir
- Osmanlı'da sermaye sahibi gayri müslimlerin savaş, göç ve tehcir gibi nedenlerle ülke dışına çıkmış olmalarından bahsedilebilir
- Osmanlı'daki savaşlar sonrası demografik yapının sanayinin gelişmesi için yeterli niteliklere (eğitimli – teknik iş gücü) ve niceliklere (savaşta kaybedilen nüfus) sahip olmadığından bahsedilebilir
- Osmanlı dış borçlarının maliye üzerindeki yükünden bahsedilebilir
- Osmanlı'nın son döneminde yaşanan savaşların çevresel tahribatlarından bahsedilebilir
- Osmanlı'daki yerli sermayedar sınıfının darlığından, güçsüzlüğünden bahsedilebilir.

Tema 2 Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu (1923–1945)

2. (a) Kaynak D'ya bakarak Atatürk'ün 1930'larda çok partili sisteme geçiş için attığı adımlar hakkında **en az üç** saptamada bulununuz. [3]

Adayın en az [3] madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

- Cumhuriyet'in kurulmasından sonra tek partili olan sistem ancak 1930'larda çok partili sisteme evrilmeye çalışılmıştır
- Çok partili sistemin Atatürk devrimlerine aykırı fikirleri ortaya çıkartmasından endişe edilmiştir
- Devlet eliyle çok partili sistem kurulmaya çalışılmıştır
- Atatürk Cumhuriyet Halk Fırkası gibi Serbest Fırka'yı da başlatmıştır
- Siyasi ve sosyal konulardan ziyade ekonomi odaklı bir bakış açısı vardır
- Atatürk kurulacak partinin liberal eğilimli olmasını istemiştir.

- (b) Kaynak E'ye bakarak Türkiye Cumhuriyeti'nde tek partili yıllarda demokratik yaşam hakkında **en az üç** yargıda bulununuz. [3]

Adayın en az [3] madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

- Parlatonun, siyasi partilerin varlığı
- Atatürk'e karşı duyulan hayranlık
- Atatürk'ün otoritesinden/ gücünden çekince
- Vekillerin sessizliği / etkisizliği
- Mecliste muhalif görüşlerin yokluğu/bastırılması
- Kadınların siyasi hayatta eksikliği

- (c) Kaynak F'ye bakarak Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratikleşmesinde uluslararası konjonktürün (geçerli durum) etkileri konusunda **en az üç** saptamada bulununuz. [3]

Adayın en az [3] madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

- İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra BM'nin kuruluşu ve Türkiye'nin üyeliği hem iç hem dış siyasette çok önemli bir adım olarak görülmüştür
- Uluslararası sistemde varlık göstermek muassır medeniyet seviyesine ulaşmak için önemlidir
- İsmet İnönü çok partili sisteme geçişi sağlamış olmasına rağmen seçimleri kaybetmiştir
- Büyük devletlerin uluslararası arenada kabul görmesi ve Türkiye'nin bu ülkeler ile birlikte hareket etmesi önemlidir
- BM'ye üyelik için çok partili sisteme geçiş bir zorunluluk olmuştur.

- (d) Türkiye Cumhuriyeti'nde 1923–1945 yılları arasında demokratikleşme çabalarını siyasal, toplumsal ve ekonomik bakımdan değerlendiriniz. Tüm kaynakları ve kendi bilgilerinizi kullanarak cevaplayınız.

[6]

Adayın en az [6] madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir. Tam puan alacak adayların cevaplarında hem kaynakları hem de kendi bilgilerinin kullanmaları gerekmektedir. Aday sadece kaynaklardan ya da sadece kendi bilgilerinden yararlanırsa en fazla [4] olacaktır.

Kaynaklar:

- Kaynak D'de çok partili sistemin devlet eliyle getirilmeye çalışılmasından bahsedilmektedir
- Kaynak D'de siyasi ve sosyal konulardan ziyade ekonomi odaklı bir muhalefetten bahsedilmektedir
- Kaynak E'de tek parti (adam) dönemi / otoritesi eleştirilmektedir
- Kaynak E'de vekillerin etkisizliğinden bahsedilmektedir
- Kaynak E'de tek partili de olsa bir parlamentonun varlığından bahsedilmektedir
- Kaynak F'de uluslararası sistemin Türkiye'nin demokratikleşmesinde önemli bir etken olduğundan bahsedilmektedir.

Adayın kendi bilgisi:

- Aday halkın siyasi bilinç seviyesinin, eski düzene olan özleminin cumhuriyeti tehdit ettiğinden ve bu nedenle tek partili sistemin gerekliliğinden bahsedebilir
- Aday o dönemde Türkiye çevresindeki devletlerin de ya krallıklarla ya da tek parti iktidarları tarafından yönetildiğinden bahsedebilir
- Aday SSCB tehditlerine karşı tek partili güçlü bir otoritenin varlığının gerekliliğinden bahsedebilir
- Aday Sevr korkusundan güçlü bir merkezi otoriteye olan ihtiyaçtan bahsedebilir
- Aday Kurtuluş Savaşı kahramanı Atatürk'ün doğal olarak tek adam rolü üstlendiğinden bahsedebilir.
- Halifeliğin kaldırılması, Medeni Kanun gibi demokratikleşme hareketlerinden bahsedebilir
- Atatürk'ün ya da Cumhuriyet Halk Fırkasının (CHF) muhalefete yaşam hakkı tanımak istemediğini söyleyebilir
- Aday CHF'nin tüm siyasi gücü bilinçli bir şekilde tekelinde tutmak istediğini söyleyebilir
- Aday CHF'nin faşizm ve Nazizm politikalarını model aldığından bahsedebilir.

Tema 3 Dünya Savaşları arasındaki küresel değişimler ve Türkiye üzerindeki etkileri (1918–1939)

3. (a) Kaynak G'ya bakarak Montrö Anlaşmasının (1936) dönem koşulları göz önünde bulundurularak bir zafer olarak görülmesinin sebeplerinden **en az üçünü** belirtiniz. [3]

Adayın en az **[3]** madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

- Birinci Dünya Savaşı sonrasında Boğazlar'ın özellikle Rusya için önemi bütün devletler tarafından anlaşılmıştır
- Boğazlar'ın 2. Dünya Savaşı öncesinde askeri kullanıma kapatılması savaşta sınırlayıcı rol oynamaktadır
- Birinci Dünya Savaşı'nda kontrolü tamamen kaybedilen Boğazlar yeniden sadece Türkiye'nin kontrolüne geçmiştir
- Boğazlar Ortadoğu ve Balkanlar açısından önemli stratejik bir bölgedir. Savaş çıkmadan önce durumunun netleşmesi devletler açısından rahatlatıcıdır.

- (b) Kaynak H'ye bakarak 2. Dünya Savaşı öncesinde Türkiye'nin dış politika öncelikleri hakkında **en az üç** yargıda bulununuz. [3]

Adayın en az **[3]** madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

- Boğazların Türk kontrolünde kalması
- Türkiye'nin İngiliz ve Fransızlarla hareket etme isteği
- Almanya ve Rusya'yı kışkırtmamak için denge politikası uygulaması
- Kendi coğrafi bölgesinde işbirliklere önem vermesi.

- (c) I numaralı kaynağa bakarak Atatürk dönemi (1930'lar) Türk dış politikası hakkında **en az üç** yargıda bulununuz. [3]

Adayın en az **[3]** madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

- Avrupalı devletlerin sömürgeciliği yayma faaliyetlerine karşıdır
- Türkiye kendi güvenliğini sağlamak için antlaşmalar yapmıştır
- Orta Doğu'daki devletlerle iyi ilişkiler kurulması gereği ortaya çıkmıştır
- Orta Doğu devletlerinin Avrupa'nın sömürgeci faaliyetlerine direnç göstermesi beklenmektedir
- Sadabat Paktı Atatürk'ün Orta Doğu ülkeleri ile iyi ilişkiler kurmak istemesinin göstergesidir.

- (d) Tüm kaynakları ve kendi bilgilerinizi kullanarak Türkiye'nin 1923–1939 yılları arası Avrupa ülkelerine yönelik politikalarına etki eden faktörleri analiz ediniz. [6]

Adayın en az [6] madde yazması beklenmektedir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir. Tam puan alacak adayların cevaplarında kaynakları ve kendi bilgilerini kullanmaları gerekmektedir. Adaylar sadece kaynaklardan ya da sadece kendi bilgilerinden yararlanırsa en fazla [4] olacaktır.

Kaynaklar:

- Kaynak G'de Boğazlar konusunda mutlak bir sonuca ulaşılmamasının öneminden bahsedilmiştir
- Kaynak H'de İngiltere ve Fransa'nın Savaş durumunda daha güçlü olarak görülmesinden bahsedilmiştir
- Kaynak H'de İtalya ve Almanya'dan çekinilmesi ve bu sebeple mümkün olduğunca dengeli ilişkiler kurulmaya çalışılmasından bahsedilmiştir
- Kaynak I'de sömürgeci devletlerin emellerinden ve bu emellere karşı aktif bir dış politika izlendiğinden bahsedilmektedir.

Adayın kendi bilgisi:

- Aday Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında devletin pasif bir dış politika izlediğini çünkü önceliğin ülke içi reformlara verildiğinden bahsedebilir
 - Aday Türkiye Cumhuriyeti'nin İtalyan ve Alman saldırganlığının artmasıyla birlikte Orta Doğu'da çeşitli antlaşmalar yapmaya başladığını söyleyebilir. Bağdat Paktı örnek verilebilir
 - Aday Türkiye'nin dış politikada yalnız kalmaktan korktuğu için İngiltere ve Fransa'yla daha yakın ilişkiler kurmaya başlamasından bahsedebilir.
-

Turkey in the 20th century
Standard level
Paper 2

Friday 29 April 2016 (morning)

1 hour 30 minutes

Instructions to candidates

- Do not turn over this examination paper until instructed to do so.
- Answer two questions on any one theme.
- Use at least two of the three disciplines you have studied in your answers.
- Each question is worth **[20 marks]**.
- The maximum mark for this examination paper is **[40 marks]**.

Her soruyu cevaplarken coğrafya, sosyoloji ve tarih disiplinlerinden en az iki disiplini kullanınız. Aşağıdaki temalardan herhangi birinden **iki** soru cevaplayınız. İki sorunuz da aynı temadan olmalıdır.

Tema 4 II. Dünya Savaşı ve baskı altında Türkiye

1. 1942 yılında yürürlüğe koyulan Varlık Vergisinin nedenlerini, ülkede yaşayan Müslümanlar ve gayri-Müslimler üzerindeki etkilerini tartışınız.
2. II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile Türkiye'nin güvenlik arayışlarını inceleyiniz.

Tema 5 Yeniden yapılanma, demokrasi, Türkiye ve bölgedeki gelişmeler (1945–1985)

3. 1945–1985 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin İsrail-Filistin sorunu hakkındaki dış politikasını analiz ediniz.
4. 1950'lerde Demokrat Parti (DP) döneminde görülen siyasi ve sosyal değişimlerin Türkiye'nin toplumsal yapısına etkilerini tartışınız. Cevabınızda eğitim, din, ekonomik büyüme, ülke içi güç dengelerindeki değişimler, ve Türkiye'nin Batı ülkeleri ile ilişkilerine referans veriniz.

Tema 6 Küreselleşmenin etkileri ve Avrupa ile diyalog (1985–2000)

5. Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki gelişen siyasi ve ekonomik ilişkileri 1995 Gümrük Birliği antlaşmasından itibaren inceleyiniz.
 6. Soğuk Savaş'ın bitmesi ile küreselleşmenin Karadeniz bölgesinin dünya siyasetindeki yerine etkileri hakkında analiz yapınız.
-

Markscheme

May 2016

Turkey in the 20th century

Standard level

Paper 2

This markscheme is **confidential** and for the exclusive use of examiners in this examination session.

It is the property of the International Baccalaureate and must **not** be reproduced or distributed to any other person without the authorization of the IB Assessment Centre.

2. Sınav ders izlencesinin 4, 5 ve 6 üniteleri ile ilgilidir:

- **Tema 4:** II. Dünya Savaşı ve baskı altında Türkiye
- **Tema 5:** Yeniden yapılanma, demokrasi, Türkiye ve bölgedeki gelişmeler (1945–1985)
- **Tema 6:** Küreselleşmenin etkileri ve Avrupa ile diyalog (1985–2000).

2. Sınav her ünite ile ilgili iki uzun cevaplı toplam altı sorudan oluşur.

Adaylar herhangi bir üniteden iki soru cevaplayacaklardır. Cevaplarında Sosyoloji, Coğrafya ve Tarih disiplinlerinden iki disiplini kullanacaklardır.

Adayların cevaplarında asıl beklenen terminoloji, analiz, sentez, neden-sonuç, karşılaştırma, örnekleme, değişimler gibi becerilerdir. Adayların cevaplarında aşağıdaki noktalar dikkate alınacaktır.

Puanlama cetvellerinin sınav cevap anahtarları ile birlikte kullanılması gerekmektedir. Düşük puanlar da belirtilmesine rağmen, puanlama cetveli adayların olumlu başarısı üzerine odaklanmaktadır.

0	Eğer cevap 1–5 arasında belirtilen seviyeyi karşılamıyor ise adaya sıfır “0” verilmelidir.
1–5	<p>En düşük seviye:</p> <ul style="list-style-type: none"> • soru veya ilgili bilgi çok az anlaşılmış • uygun beceriler ve yazı bütünlüklü değil • cevap sadece bazı genellemeler ya da soruyla ilgisi az bir-iki paragraftan oluşuyor. <p>Orta seviye:</p> <ul style="list-style-type: none"> • soru az anlaşılmış tam olarak cevaplanmıyor • tarih ve coğrafya derslerine ait bazı bilgi ve yorumlar mevcut ama bunlar sınırlı, yanlış ve ilgisiz • uygun beceriler neredeyse hiç gösterilmemiş ve cevap yüzeysel. <p>En yüksek seviye:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sorunun anlaşıldığına yönelik bazı emareler var • sorunun bir kısmı anlaşılmış ama bilgilerin çok azı ilgili ya da doğru • beklenen beceriler pek az gösterilmiş, soruya odaklanma ve cevap sınırlı.
6–10	<p>En düşük seviye:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sorunun boyutları genel olarak anlaşılmış • cevapta soruyla ilgili bir argüman olsa da cevap çok az bilgiyle desteklenmiş • cevapta ilgili bilgiler mevcut olmasına rağmen bunlar çoğunlukla tanımlanmış ya da sadece aktarılmakla yetinilmiş. Bilgiler üstünkörü analiz edilmiş ve sadece birkaç açıklayıcı yüzeysel yorum yapılmış. Ya da verilen cevabın sadece sonuç kısmı soruyla ilgili. <p>Ayrıca:</p> <p>Cevabın tarih dersiyle ilgisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cevap kronolojik ya da analitik olarak yapılandırılmaya çalışılmış. <p>Cevabın coğrafya ve(ya) sosyoloji dersiyle ilgisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cevap yapılandırılırken bazı uygun kavramlar ve terminoloji kullanılmış. <p>En yüksek seviye:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sorunun boyutları tüm yönüyle ele alınmasa da bazı boyutları anlaşılmış ve cevaplanmaya çalışılmış • cevapta doğru, ilgili ve yeterli bilgi mevcut. <p>Ayrıca:</p> <p>Cevabın tarih dersiyle ilgisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analiz çabasına dair işaretler olmalı. <p>Cevabın coğrafya ve(ya) sosyoloji dersiyle ilgisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ilgili kavram ve terminolojinin anlaşıldığına dair işaretler ve(ya) uygun bir yapılandırma olmalı • örnekler verilmesine rağmen bunlar üstünkörü belirtilmiş.

<p>11–15</p>	<p>Bu seviye boyunca: sorunun boyutları yapılandırılmış bir çerçevede etkili ve ilgili bir şekilde cevaplanmaya çalışılmış.</p> <p>Ayrıca: Cevabın tarih dersiyle ilgisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cevap uygun ve doğru bilgilerle desteklenmiş • tutarlı ve açık bir biçimde sorunun anlaşıldığı ve analiz edildiği görülmektedir. <p>Cevabın coğrafya ve(ya) sosyoloji dersiyle ilgisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cevap iyi yapılandırılmış. İlgili kavramların anlaşıldığı görülmektedir. Terminolojiye dair örnekler mevcut • soruyla ilgili örnek olaylar doğru seçilerek cevaba eklenmiş.
<p>16–20</p>	<p>Bu seviye boyunca: Sorunun boyutları ilgili bilgilerle etkili bir biçimde cevaplanmış. Cevap iyi yapılandırılmış ve soruya odaklanmış. Argümanlar detaylı ve iyi yapılandırılmış.</p> <p>Ayrıca: Cevabın tarih dersiyle ilgisi: Sorunun ve beklenen becerilerin anlaşıldığına yönelik tutarlı bir cevap ortaya çıkarılmış. Ayrıca yeri geldiğinde aşağıdakilerin de cevapta bulunması gerekmektedir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarihsel süreçler hakkında gelişmiş bir farkındalık • iyi bir kavram becerisi • soruda yer alan varsayımları iyi bir biçimde ele alma. <p>Cevabın coğrafya ve(ya) sosyoloji dersiyle ilgisi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ilgili kavram ve terminolojinin derinlikli bir biçimde anlaşıldığı görülmektedir. Cevapta doğru ve soruyla ilgili kavram ve terminoloji kullanılmıştır • soruyla ilgili örnek olaylar doğru seçilerek cevaba eklenmiş ve bunlar cevapta geliştirilmiştir • iyi ve dengeli bir sentez/değerlendirme becerisi görülmektedir.

Tema 4 II. Dünya Savaşı ve baskı altında Türkiye**1. 1942 yılında yürürlüğe koyulan Varlık Vergisinin nedenlerini, ülkede yaşayan Müslümanlar ve gayri-Müslimler üzerindeki etkilerini tartışınız.****[20]**

Adayların cevaplarında asıl beklenen terminoloji, analiz, sentez, neden-sonuç, karşılaştırma, örnekleme, değişimler gibi becerilerdir. Adayların cevapları ekteki puan cetveli ve aşağıdaki noktalar göz önüne alınarak değerlendirilecektir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

Aday cevaplarında aşağıdaki noktalara değinebilir.

- İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye savaşa girmemiş olmasına rağmen ekonomik olarak sıkıntı içerisindeydi
- Ticaretle özellikle gayri müslimlerin ağırlığı bulunmaktaydı.
- İtalya ve Almanya gibi ülkelerde artan yabancı düşmanlığı etkilerini Türkiye’de de göstermiştir
- Avrupa’da görülen popülist politikalar Türkiye’de de benimsenmiştir
- Savaşa girilmemesine rağmen üretken kesimin silah altına alınmasının ekonomiyeye negatif etkisi olmuştur
- Ekonomik sıkıntılar sebebiyle karaborsa ve durumdan istifade etmeye çalışan harp zenginleri ortaya çıkmıştır
- Avrupa’da savaş sebebiyle ekonominin kötü gitmesi Türkiye’nin ticaret yaptığı en büyük pazarın ortadan kalkmasına sebep olmuştur
- Avrupa’da da örneklerine rastlanan çalışma kampları kurulmuş ve vergisini ödeyemeyenlerin buralarda çalıştırılması Müttefik ülkeler tarafından eleştirilmiştir. Eleştiriler üzerine bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Amerika ve İngiltere’nin Türkiye üzerinde önemli bir etkisi vardır
- Bu dönemden sonra yabancı düşmanlığında, gayri Müslimlere kötü davranışlarda ve milliyetçiliğin artışında gözle görülür olmuştur.
- Dine dayalı ayrımcılıklar oluşmuştur.

Yukarıda verilen bütün noktalara değinilmesini beklemeyin. Doğru ama cevap anahtarında verilmeyen noktaları da notlandırınız.

2. II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile Türkiye'nin güvenlik arayışlarını inceleyiniz. [20]

Adayların cevaplarında asıl beklenen terminoloji, analiz, sentez, neden-sonuç, karşılaştırma, örnekleme, değişimler gibi becerilerdir. Adayların cevapları ekteki puan cetveli ve aşağıdaki noktalar göz önüne alınarak değerlendirilecektir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

Aday cevaplarında aşağıdaki noktalara değinebilir.

- İngiltere'ye yaklaşma çabaları
- Savaşın Türkiye'ye sıçrama riskinden dolayı neredeyse tüm erkeklerin askeri alınması
- Bölgesel alternatif işbirlikleri oluşturma çabaları
- İngiltere, Fransa ve SSCB'nin aynı ittifakta olması ve Türkiye'nin onlarla hareket etmek isteği
- Montrö Antlaşması ile Boğazlar'ın kontrolünü ele geçirmek
- Batı ile her türlü ittifaka sıcak bakmak
- Hatay sorununun halledilmesi ve Fransa ile işbirliği
- Savaşın sonuna kadar denge politikası ile tarafsız görünmeye çalışmak
- Savaşan tarafların kendisine olan ihtiyacını kullanmak.

Yukarıda verilen bütün noktalara değinilmesini beklemeyin. Doğru ama cevap anahtarında verilmeyen noktaları da notlandırınız.

Tema 5 Yeniden yapılanma, demokrasi, Türkiye ve bölgedeki gelişmeler (1945–1985)**3. 1945–1985 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin İsrail-Filistin sorunu hakkındaki dış politikasını analiz ediniz. [20]**

Adayların cevaplarında asıl beklenen terminoloji, analiz, sentez, neden-sonuç, karşılaştırma, örnekleme, değişimler gibi becerilerdir. Adayların cevapları ekteki puan cetveli ve aşağıdaki noktalar göz önüne alınarak değerlendirilecektir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir. İsrail ve Filistin ile Türkiye'nin ilişkilerini dengeli olarak sunan cevaplara daha fazla puan verilecektir. **Tam puan alacak adayların cevaplarında verilen zaman aralığına odaklanmaları gerekmektedir.**

Aday cevaplarında aşağıdaki noktalara değinebilir.

- İsrail devleti kuruluşunu ilan eder etmez İsrail'i tanıyan devletlerden biri Türkiye olmuştur
- Türkiye baştan beri Filistin'de iki devletli bir çözümden yanadır
- Türkiye BM nezdinde Filistin'in tanınması için en baştan beri çaba göstermiştir
- Türkiye her iki toplum temsilcileriyle ilişki kurmuştur
- Türkiye Filistinli mülteci sorununu her zaman tanımış ve yardımda bulunmaya çalışmıştır
- Türkiye İsrail-Filistin sorununa çözümün kalıcı bir Orta Doğu barışı için elzem olduğunu vurgulamıştır
- Türkiye FKÖ gibi Filistinli örgütleri meşru kuruluşlar olarak görmüş temsilcilikler açmalarına izin vermiştir
- Türkiye İsrail'in işgalci politikalarına her zaman karşı çıkmıştır
- Türkiye İsrail'e yönelik tüm eleştirilerine rağmen İsrail devletiyle askeri ve ekonomik ilişkilerini her daim canlı tutmuştur.

Yukarıda verilen bütün noktalara değinilmesini beklemeyin. Doğru ama cevap anahtarında verilmeyen noktaları da notlandırınız.

4. **1950’lerde Demokrat Parti (DP) döneminde görülen siyasi ve sosyal değişimlerin Türkiye’nin toplumsal yapısına etkilerini tartışınız. Cevabınızda eğitim, din, ekonomik büyüme, ülke içi güç dengelerindeki değişimler, ve Türkiye’nin Batı ülkeleri ile ilişkilerine referans veriniz.**

[20]

Adayların cevaplarında asıl beklenen terminoloji, analiz, sentez, neden-sonuç, karşılaştırma, örnekleme, değişimler gibi becerilerdir. Adayların cevapları ekteki puan cetveli ve aşağıdaki noktalar göz önüne alınarak değerlendirilecektir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

Aday cevaplarında aşağıdaki noktalara değinebilir.

- Dini konuların siyasette kullanılmaya başlanması
- İslami değerler ile Batılı değerlerin birarada kendini göstermesi
- Teknik insan gücünün artırılmaya çalışılması
- Geleneksel anlamda bürokrat ve askerlerden oluşan elit kesimin değiştirilmesi
- Din konusunda liberal tutum sergilenmesi
- Batıcı değerler ile liberalizme vurgu yapılması
- Batı ile ilişkilerin artırılması ve ABD ile yakınlaşma
- Sadece Batıya dönük politikalar yerine Batı ile Doğu arasında sentez oluşturma çabaları
- Laiklik ile ilgili tartışmaların artması
- Toplumsal kutuplaşmaların artması.

Yukarıda verilen bütün noktalara değinilmesini beklemeyin. Doğru ama cevap anahtarında verilmeyen noktaları da notlandırınız.

Tema 6 Küreselleşmenin etkileri ve Avrupa ile diyalog (1985–2000)

5. Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki gelişen siyasi ve ekonomik ilişkileri 1995 Gümrük Birliği antlaşmasından itibaren inceleyiniz.

[20]

Adayların cevaplarında asıl beklenen terminoloji, analiz, sentez, neden-sonuç, karşılaştırma, örnekleme, değişimler gibi becerilerdir. Adayların cevapları ekteki puan cetveli ve aşağıdaki noktalar göz önüne alınarak değerlendirilecektir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

Aday cevaplarında aşağıdaki noktalara değinebilir.

- Gümrük Birliği'ne üyelik Avrupa ile bütünleşmede önemli bir adım olarak görülmüştür
- 1990'lı yıllarda Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik durumu düzeltereği düşünülmüştür
- Türkiye ticareti artırarak küresel ekonomide daha fazla yer almak istemiştir
- Ekonomik ve ticari ilişkiler ile hukuki düzenlemelerin AB standartlarına yaklaştırılması hedeflenmiştir
- Soğuk Savaş sonrası değişen siyasi haritaya uyum sağlanmaya çalışılmıştır
- 1980'lerde liberal ekonominin kabul edilmesi ile AB liberal ekonomik düzenin bir parçası olmak için önemli görülmüştür
- Muassır medeniyet seviyesine ulaşma emelini gösterir
- AB ile Türkiye ilişkilerinin kendine özgü dinamiğini sergilemiştir
- GB'ye üyelik Türkiye'nin Batı ülkelerine yakınlığını bir kez daha göstermiştir.

Yukarıda verilen bütün noktalara değinilmesini beklemeyin. Doğru ama cevap anahtarında verilmeyen noktaları da notlandırınız.

6. Soğuk Savaş'ın bitmesi ile küreselleşmenin Karadeniz bölgesinin dünya siyasetindeki yerine etkileri hakkında analiz yapınız.

[20]

Adayların cevaplarında asıl beklenen terminoloji, analiz, sentez, neden-sonuç, karşılaştırma, örnekleme, değişimler gibi becerilerdir. Adayların cevapları ekteki puan cetveli ve aşağıdaki noktalar göz önüne alınarak değerlendirilecektir. Aday burada yazmayan ama doğru olan başka noktalara değinirse kabul edilecektir.

Aday cevaplarında aşağıdaki noktalara değinebilir.

- Karadeniz bölgesi, tarih boyunca doğu ile batıyı birleştiren koridorlardan bir tanesi olması sebebiyle küresel öneme sahiptir
- Soğuk Savaş sonrası Karadeniz bölgesinde bağımsızlığını kazanan birçok devlet kurulmuştur
- Bağımsız olan devletler Batı ülkeleri ile ilişkilerini artırma çabası içerisine girmişlerdir
- Küreselleşme ile beraber ticaret ilişkilerinde artış görülmüştür
- Batı ülkelerinde üretimin artması ve enerji ihtiyacının artması bu bölgenin önemini artırmıştır
- Rusya enerji üretiminde önemli bir paya sahip olarak bu yeni kurulan devletler aracılığı ile enerji ihtiyacı içerisinde olan Batı ülkelerine enerji kaynaklarını ulaştırmak istemiştir
- Enerji ticaretindeki artış sebebiyle hem Batı hem Rusya bu bölgedeki etkinliğini artırmak istemektedir
- Karadeniz bölgesinin büyük ülkelerinden olan Türkiye bölgesel işbirlikleri kurarak bu bölgedeki yerini güçlendirmek istemiştir
- Küreselleşme ile beraber ülkelerin tek başına elde edemeyecekleri kazançları işbirlikleri kurarak elde edebilecekleri anlaşılmıştır
- Sadece kara üzerinden değil aynı zamanda Karadeniz'in altından geçecek boru hatları önem kazandığından bölgede araştırma – geliştirme faaliyetlerinde de bulunan enerji şirketleri önem kazanmıştır
- Enerji politikaları devletlerin dış politikalarının bir parçası haline gelmiştir
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ) 1992 yılında kurulmuştur ve bölge ülkeleri arasında siyasi ve ekonomik işbirlikleri kurmayı hedefler
- KEİ websayfasına göre Körfez ülkelerinden sonra dünyanın ikinci en büyük doğal kaynaklarına sahiptir ve Avrupa'nın önde gelen ulaşım ve enerji koridoru olma yolunda ilerlemektedir.

Yukarıda verilen bütün noktalara değinilmesini beklemeyin. Doğru ama cevap anahtarında verilmeyen noktaları da notlandırınız.
